

Gazophylacum (Zagreb, 1740), along with *Jambre`ie's* Lexicum latinum from 1742.

In the second half of the 18th century in the region of Karlovac and the surrounding region, including Ozalj, the introduction of the Military Border played an important part in culture.

The Library of Old Books holds 9 liturgical books from the 19th century with many pages of prints with biblical scenes and vignettes, bound in leather with gold lettering. Most of the books date from the 18th century, six Bibles, several Breviaries, books dealing with ecclesiastical law and prayer books. All of them were printed in various cities in Europe. Some thirty books were printed in Joanes Thomas Trattern's press; Trattern later on opened a press in Varaždin in 1773 and later on in Zagreb as well.

Apart from these books, the collection also holds hand-written registers of christenings, marriages and deaths, while the preserved documents include marriage contracts, bequests and testaments, and all this bears witness to the history of the Ozalj region.

The problem facing the collection is the lack of professional staff and the conservation of books, since almost all of them are in very bad shape, so that they wait to be restored when conditions improve.

KNJIŽNICA ARHEOLOŠKOG MUZEJA U ZAGREBU PRESELJENJE I REVIZIJA

Metka Marović
Arheološki muzej
Zagreb

1. O knjižnici Arheološkog muzeja u Zagrebu

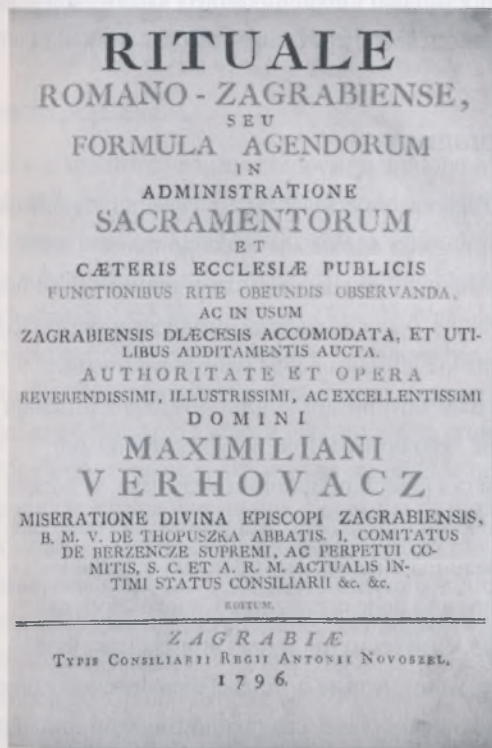
Povijest

Da bismo predstavili knjižnicu Arheološkog muzeja u Zagrebu, moramo se vratiti u 19. stoljeće. Kada je 1846. osnovan Narodni muzej u Zagrebu, imao je tri odjela: prirodoslovni, arheološki i knjižnicu. Prvu jezgru fonda sačinjavala je stručna literatura koju je knjižnici darovala Narodna čitaonica uz poklone simpatizera i rodoljuba. Knjižnica se od samih početaka veže uz tadašnji arheološki odjel jer je glavnina fonda bila povijesnog ili arheološkog sadržaja, pa su pristavi tog odjela ujedno vodili brigu i o knjižnici. Postoje podaci da je 1870. godine knjižnica imala oko 10.000 svezaka. Na žalost, našli smo također zapis o tome da ima problema sa smještajem i popisivanjem knjiga, pa zbog toga knjižnica trpi štetu. Kako onda tako i danas; očito problem imanentan knjižnici (ne samo ovoj).

Presudan korak u životu i rastu naše knjižnice, a naročito što se tiče znanstvene razine fonda, bio je kada je upravitelj Narodnog muzeja i pristav *arheološkog odjela* Šime Ljubić 1870. godine uspio pokrenuti prvi stručni muzejski časopis u Hrvatskoj *Viestnik narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu*¹. Time je dobiveno najkurentnije sredstvo akcesije tj. materijal za zamjenu. Od tada časopis izlazi manje-više redovito u danim okolnostima. Pod tim okolnostima mislim na povijesna zbivanja u ovih 150 godina koja su utjecala na razne načine na izdavanje *Vjesnika*, a time i na formiranje knjižnice. Naime, to muzejsko glasilo živi u stanovitoj simbiozi s našom knjižnicom te zahvaljujući zamjeni puni knjižnicu uvijek recentnom literaturom iz struke. Ponajvećma zahvaljujući *Vjesniku* danas se možemo pohvaliti zavidnim fondom iz područja arheologije, numizmatike, starije povijesti...

Smještaj

Iz starih zapisa malo saznajemo o smještaju knjižnice unutar Muzeja. Ljudevit Vukotinić² u opisu prvog smještaja muzeja u Narodnom domu u Opatičkoj ul. br. 18, 1846. godine piše: "Dolnje srednje prostore u "Narodnom domu" zapremio je

RIMSKO-ZAGREBAČKI OBREDNIK

Maximiliani Verhovacz:

RITUALE ROMANO-ZAGRABIENSE

ZAGRABIAE, Typis Consiliarii Regii Antonii Novoszel, 1796.

Uvez u kožu. Str. 336 + Index

vl. Zupnog ureda Kamanje

narodni muzej... Tik zadnje sobe bijaše smještena knjižnica, u koju se ulazilo na malena vrata, a ulazili su u nju zagrebački učenjaci i književnici, da se na vrelu znanja i prosvjete kriepu i jačaju.”

Dalje, znamo da su dvadesetak godina kasnije, nakon mnogih intervencija zbog pomanjkanja prostora, dio muzeja i knjižnica preseljeni u staro kazalište u Demetrovoj ulici, koje je u tu svrhu trebalo nadograditi. Niti to nije bilo rješenje prostornih problema Narodnog muzeja pa je 1880. arheološki odjel³ zajedno s knjižnicom preselio u novu Akademijinu palaču na Zrinskom trgu 11. O novoj lokaciji knjižnice unutar muzeja saznajemo samo iz zapisa Josipa Brunšmida⁴ 1907. g.: “Za neka kolegija moraju se svaki put stolovi i stolice pometati u ravnateljsku pisarnu, gdje se drže stoga, što je tamo pri ruci biblioteka i što je tamo uveden plin.”

Godine 1945. na nalog Ministarstva prosvjete Federalne države Hrvatske, Arheološki muzej skupa s knjižnicom ponovo seli. Ovaj puta u palaču Vranyczany-Hafner na Zrinskom trgu 19, gdje je i danas. Tom je prilikom knjižnica smještena u 3 prostori-je na prvom katu, gdje su bile i kancelarije. U tom prostoru ostaje sve do 1998. godine. Godinama je knjižnica rasla pa je prostor postajao sve manji, a zbog velikog opterećenja dolazila je u pitanje i statika zgrade. Odlučeno je da prilikom adaptacije muzeja knjižnica bude preseljena u prizemlje. Bivši prostor muzejskog laboratorija adaptiran je za njezine potrebe. Po kvadraturi i nije puno veći nego do tada, ali je svakako bolje iskorišten i, koliko su to zadani uvjeti dopuštali, prilagođen knjižničnom poslovanju. Konačno, nakon 150 godina, naša knjižnica je prvi put dobila doličan smještaj, a nadamo se i razumijevanju za potrebe suvremenoga knjižničnog poslovanja.

Fond

Pedesetih godina Narodni muzej napokon se rasformirao u tri manja segmenta: Prirodoslovni, Povijesni i Arheološki muzej. Potonji je ostao na gornjoj lokaciji. Podjela ustanove značila je i podjelu knjižničnog fonda prema sadržaju pa je u knjižnici ostala uglavnom arheološka, numizmatička, dijelom povijesna i slična literatura. To je, čini se, bila ionako glavna fonda knjižnice bivšeg Narodnog muzeja.

Od tog vremena knjižnica Arheološkog muzeja u Zagrebu počinje samostalni život i uz reaktiviranje Muzejskoga glasila Vjesnika nastavlja svoj razvoj i rast do danas.

Koliko možemo razabrati iz inventarnih knjiga nakon razdiobe⁵ u našoj knjižnici ostalo je oko 8.000 naslova, a zbog načina inventiranja to je moglo značiti oko 20.000 svezaka. Točni podaci nisu nigdje zabilježeni, a kako u inventarnim knjigama nisu bili upisivani datumi, možemo dati samo približnu procjenu. Svakako od tada do danas fond je barem udvostručen.

Danas

Danas računamo da knjižnica Arheološkog muzeja u Zagrebu sadržava oko 40.000 svezaka stručne literature. Otvorena je za sve građane, no njome se, osim stručnog osoblja Muzeja, najviše koriste znanstvenici i studenti. Knjižnica ima dva zaposlenika: jednog diplomiranog knjižničara i jednog pomoćnog knjižničara. Godišnji priljev u fond je oko 600 svezaka. To zahvaljujemo prije svega Vjesniku, koji već više od 100 godina “hrani” knjižnicu zamjenom. Suradujemo sa 363 ustanove diljem svijeta od kojih dobivamo u zamjenu više od 500 naslova, što časopisa, što serija. Ostatak akcesije čine knjige kupljene ili dobivene na poklon. Arheološki muzej u Zagrebu osim Vjesnika povremeno izdaje i kataloge zbirki i izložaba. Kako u Muzeju ne postoji skladište i skladištar izdavača koji bi vodio brigu o tim publikacijama, to je za evidenciju o preostalim zalihama zadužena knjižnica. Riječ je o više od 35.000 svezaka, što nije mali problem za dvoje zaposlenih.

Katalozi u našoj knjižnici su abecedni. Imamo jedan stari koji se sastoji od rukom pisanih slobodnih listića većeg formata (13x19 cm) do 1984. godine od kada se radi opis po ISBD-u na tipkanim karticama međunarodnog standarda (7,5x12,5 cm), a od 1994. godine priljev se obrađuje računalno (CROLIST), s tim da se kartice printaju i ulažu u postojeći katalog, koji je još uvijek jedina mogućnost pretraživanja za korisnike.

2. Projekt promjena

Zahvaljujući Poglavarstvu grada Zagreba, cijela zgrada Arheološkog muzeja u Zagrebu doživjela je velike promjene. Davno potrebni konstruktivni, instalacijski i drugi zahvati dali su novo lice cijeloj ustanovi. Naravno su važne promjene u organizaciji prostora kojima je i knjižnica dobila svoje pravo mjesto. Već smo rekli da je novi prostor knjižnice Muzeja u prizemlju zgrade, kat niže nego do sada. Riječ je o površini od 200 četvornih metara s posebnim ulazom iz veže lijevo. U odnosu na dosadašnji, po kvadraturi je nešto veći prostor, ali realno nije, jer je prije knjižnični materijal bio na više mjesta u zgradi (sl. 1). Sada je prostor samo bolje organiziran. Osnovni raspored prostorija ostao je isti jer su to diktirali arhitektonski uvjeti. Opet imamo glavno spremište u jednake dvije sobe kao i prije, ali smo dobili kompaktno police, čija prednost u ovom slučaju nije ušteda prostora nego neusporedivo bolja zaštita materijala. Za čitaonicu je predviđen veći prostor pa u nju stane još 10 ormara za knjige. Dobili smo još jedan manji prostor za otkupljenu “Biblioteku Vinski” i jedan prostor za zalihe Muzejskih izdanja. Veliko je olakšanje da je sada sav sadržaj knjižnice na jednome mjestu (samo je još numizmatička literatura izdvojena na

Numizmatičkom odjelu), a što se smještaja tiče, poboljšanje je u tome da je knjižnica sada i fizički poseban odjel Muzeja.

3. Preseljene knjižnice

Preseljenje knjižnice u novi prostor teoretski je prilika da se srede, promijene, poboljšaju i riješe mnogi problemi kojima sve ovakve, pogotovo starije knjižnice obiluju. Na žalost, nije tajna da se teorija najčešće razlikuje od prakse. Koji put, u nekim segmentima, to se ne može izbjeći. Nas muče one druge situacije u kojima je nešto provedivo, a ne ostvari se naprosto zbog nerazumijevanja ili podcjenjivanja problema. To je prostor u kojem bi moglo, uz malo dobre volje, doći do poboljšanja.

Kad je najavljeno preseljenje knjižnice, pružila se prilika da se napokon provede revizija fonda i barem djelomična reorganizacija smještaja. U tu svrhu izrađen je u jesen 1997. godine plan koji ćemo ovdje u skraćenom obliku prezentirati:

Plan preseljenja knjižnice AMZ u nove prostorije

Selidba jednog takvog sustava kao što je knjižnica vrlo je zahtjevan i delikatan posao čak i u slučaju kada je fond sreden po svim pravilima suvremenog bibliotekarstva, što u našoj knjižnici, na žalost, nije slučaj. To više, tom poslu treba pristupiti promišljeno i planski.

Situacija prije selidbe

Radi se o specijalnoj knjižnici osnovanoj u sklopu Muzeja koja je poznata kao vrlo bogata i vrijedna za područje arheologije.

Sadržava otprilike 40.000 svezaka koji su uglavnom smješteni u dvije sobe spremišta, a dio fonda je na raznim mjestima u zgradi (po hodnicima, sobama, odjelima...) (sl. 1). Na policama nije odvojena periodika od monografija. Slagano je bez sistema, kako je što dolazilo i gdje je bilo mjesta. Nizovi u spremištu često nisu na jednome mjestu; u katalogu uglavnom nisu evidentirani pod zajedničkim naslovom, a ako jesu, ne razlikuju se od časopisa. Signatura je lokalna, bez sistema. Bez obzira na uloženi trud zaposlenika, 50 godina rasta biblioteke u istom prostoru, bez stručne obrade, moralo je rezultirati ovakvom konfuzijom. Pristup je slobodan svom stručnom osoblju (koje isto tako slobodno, bez nadzora, posuđuje građu).

Inventirano je 25.600 naslova, ali to nije meritoran podatak jer su inventirane zajedno i monografije i periodika, a princip inventiranja nije bio ujednačen.

Osim toga biblioteka vodi brigu i o više od 35.000 svezaka zaliha Muzejskih izdanja i knjiga kupljenih za razmjenu.

Od formalnih kataloga postoji samo abecedni i za manji dio fonda topografski, a realnih kataloga nema. S računalnom obradom započeo je predmetni katalog. Tek od 1984. godine radi

se katalogska obrada po ISBD-u. Sav stariji dio fonda obrađen je po vlastitim pravilima onoga tko je radio opis.

Biblioteka ima razvijenu živu razmjenu publikacija kojoj bi trebalo posvetiti puno više pozornosti nego što je to sada moguće.

Poseban problem je osoblje, kojeg je premalo i još osim knjižničnih mora obavljati i druge poslove.

Preseljenje knjižnice otvara jedinstvenu priliku da se neki od tih problema ublaže.

Stoga predlažemo sljedeći plan:

Prije selidbe

- pripremiti plan selidbe
- pripremiti materijal i plan revizije
- formirati komisiju za konzultacije pri selidbi

Tijekom selidbe

- strogo paziti na dogovoreni redosljed kod prenošenja knjiga
- provesti nužne promjene u smještaju građe
- napraviti reviziju

Nakon selidbe

- izraditi novi pravilnik o radu biblioteke
- ukinuti običaj iznošenja knjiga bez kontrole
- omogućiti knjižničaru da svoje radno vrijeme provodi isključivo u knjižnici (ili zaposliti jednog takvog knjižničara)
- ustanoviti odvojene inventarne knjige, za časopise i za monografiju
- izraditi izvješće o tijeku i rezultatima preseljenja i revizije.

Preseljenje fonda

Novi prostor biblioteke mora biti pripremljen tj. dovršen, prije nego selidba počne. To je *conditio sine qua non*. U biblioteku treba vratiti sve knjige dok traje revizija.

Postupak preseljenja

Angažirati barem 4 studenta; 2 da prenose knjige, a 2 da pomažu pri reviziji. Po dogovorenom bi redu dvije osobe donosile knjige iz starog spremišta u novi prostor na stol, tu bi ih voditelj biblioteke s još dvije osobe savjetivao s revizijskim karticama, a knjižničar bi ih slagao na novo mjesto. Treba još angažirati jednu čistačicu da knjige čisti od prašine usisačem i krpom, prije nego se prenesu u novi prostor i još jednu osobu koja će pregledane knjige dodavati knjižničaru ili odlagati na određeno mjesto za uvez ili otpis. Ukupno 8 osoba. Koliko taj posao može trajati ne možemo sada ocijeniti, ali znat ćemo nakon prvog dana. Knjige se prenose na drukčije police i drugim redom nego do sada pa je nemoguće predvidjeti koliko će vremena trebati za novi smještaj. Neobično je važno da se taj dio posla obavi solidno. To je osnova daljnjeg funkcioniranja biblioteke.

Od povećanja prostora za smještaj građe ne treba previše očekivati jer kompakt police doduše imaju prostorno veći kapacitet, ali su znatno niže od dosadašnjih.

Numizmatička literatura ostaje i dalje izdvojena od cjelokupnog fonda i smještena u prostorijama Numizmatičkog odjela. Taj dio fonda ne treba seliti, pa će se revizija obaviti posebno.

Časopisi

Treba odvojiti časopise od monografija. Za časopise komisija treba ustanoviti sistem redanja (po periodu, po jeziku, po abecedi...). Svakako treba odvojiti domaće od stranih, a ostalo je stvar dogovora. Osim toga, u čitaonici će biti 6 ormara za časopise. Komisija treba izabrati najvažnije od "živih" naslova koji će stajati u tim ormarima.

Nizovi

Nizovi ostaju među monografijama. Tijekom revizije treba napraviti popis svih serija i nizova i objediniti ih, svakog na jednoj signaturi.

Monografije

Prilikom selidbe monografije će morati zadržati stare signature, jer je proces presigniranja prekomplikiran u ovom trenutku. Naime, za promjenu signature na jednoj publikaciji, taj podatak treba promijeniti na najmanje sedam mjesta kako bi se izbjegao kaos. To se radi samo kada se nikako ne može izbjeći. Stoga ćemo zadržati sadašnje signature s tim da se police rasporede logičnije. Sada su, što se vidi iz priloženog rasporeda, naslage bez ikakvog sistema. U novom prostoru nizat će se po redu, I – XXX, SO, Z. (XXIX, koje sada nema, bit će rezerva). Kod slaganja, ostavljat će se dovoljno prostora kod nizova gdje se očekuju nastavci ili za knjige koje su posuđene.

Separati

Tretiraju se po propisima kao monografije. Kod nas imaju ipak posebni status pa su grupirani na više mjesta u spremištu. Stoga, bilo bi ih dobro sve povući na jedno mjesto (XXIX), složiti po resu sadašnjih signatura u posebne kutije na koje treba napisati koje signature su unutra. (Na pr. XV 100 – 300).

Tijekom selidbe, kako nailaze separati, pojedinačno ili u skupinama, tako će se slagati u spomenute kutije. Jednom kasnije mogu se složiti i po nekom drugom principu, o tome će se odlučivati naknadno.

Katalozi

Katalozi muzeja i izložaba velikim dijelom nose signaturu "Kat.-" i stoje sada u čitaonici. Bit će premješteni skupa sa svojom signaturom na policu XXIX, a nastojat ćemo dodati i one koji su

pod raznim signaturama razasuti svuda po fondu. U čitaonici mora biti samo referentna zbirka i časopisi.

Referentna zbirka

Sadržava sada i drugu građu. Dio monografije je iz nekog razloga dospio u ormare s referentnom literaturom i obratno, neke starije enciklopedije, leksikone i sl. nalazimo u spremištu među ostalom građom.

Referentna zbirka bit će smještena u velike ormare (sadašnja signatura XVI i XXII) iz kustoske sobe, koji trebaju biti uređeni i postavljeni u novu čitaonicu. Osim primarnih, mora sadržavati i sekundarne i ev. tercijarne publikacije, a sve ostale treba premjestiti u spremište. Referentnu zbirku treba poredati tako da priručnici koji se češće koriste budu u pristupačnijoj razini. Posebnih pravila za raspored nema, ali za korištenje ima: ona (ref. z.) se ne smije iznositi iz čitaonice, jer time gubi svoju svrhu. Zato imamo čitaonicu da se u noj mogu pročitati potrebne reference i napraviti bilješke. Zbog prirode posla, svaki bi odjel trebao imati svoje rječnike koje najčešće treba, tako da oni koji pripadaju referentnoj zbirci zaista budu dostupni u svakom trenutku.

Knjige koje se trebaju izdvojiti iz referentne zbirke (sig. Prir. orm.) pri selidbi treba odložiti u taj ormar ali na posebno mjesto, tako da ih se, čim bude moguće, može lako naći i presignirati.

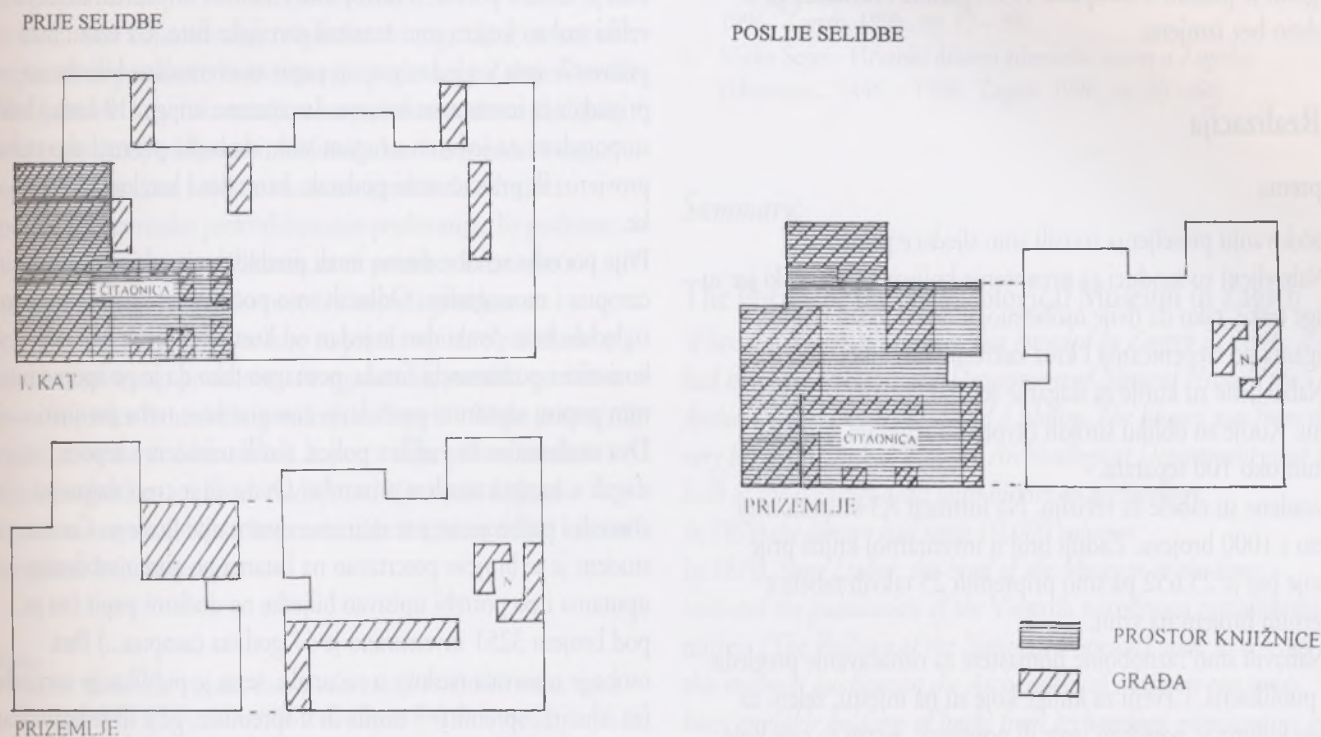
Veliki formati

Publikacije velikog formata (do 85x60 cm) teško je smjestiti u standardizirane mjere novih polica. Moglo bi se, ali uz veliki gubitak prostora. Sada zapremaju poseban niski ormar u južnom krilu hodnika na prvom katu. Najbolje je da u tom ormaru i ostanu, a cijeli se ormar može inkorporirati u sadržaj sjevernog zida u čitaonici (kao na priloženoj skici). Tu bi bile pod stalnim nadzorom, a gornja površina ormara bila bi dobro iskorištena: na njemu bi stajao stari katalog, prostor za odlaganje pristiglih knjiga i sl. Razlike u visini namještaja riješile bi se dodavanjem polica na koje bi se odlagale knjige za obradu, pošta i sl. U ormaru bi stajale inventarne knjige, evidencije zamjene, potvrde primitka, zalihe uredskog materijala i sl.

"Biblioteka Vinski"

To je vrijedna privatna biblioteka koju je Muzej otkupio od obitelji Vinski⁶, a zbog uvjeta preseljenja nemamo točnih podataka o njoj. Dakle, to je jedna još neobrađena zbirka, za koju je predviđen izdvojen prostor u biblioteci. Za sada je treba pohraniti ovako kako je, u kutijama, u prostor gdje će biti zaštićena dok ne budu stvoreni uvjeti za njenu obradu.

SI. 1 TLOCRTNA SHEMA SMJEŠTAJA GRAĐE

Tlocrtna shema smještaja građe prije i poslije selidbe

Zalihe

Radi se o velikom broju, više od 35.000 komada Muzejskih izdanja. To su preostali brojevi Vjesnika AMZ, Nove i 3. serije; separati, prospekti, katalozi, knjige kupljene za zamjenu. Tu ne ubrajamo više stotina duplikata i neuvezena izdanja u arcima, koje također mora biblioteka negdje čuvati.

Do sada je sve to stajalo većim dijelom u prostoriji uz laboratorij, zatim iza oplata dvorane gdje je bila numizmatička izložba, a dijelom na prvom katu u 3 ormara na hodniku, 2 u čitaonici i 2 u kancelariji. Nedavno složena Strena Buliciana, bila je u podrumu.

Za sve te zalihe određena je jedna prostorija u novom prostoru biblioteke, koju bi trebalo maksimalno ispuniti čvrstim policama do stropa, jer bi i to moglo biti premalo mjesta za tu masu publikacija. Mora se misliti i na to da je izdavačka djelatnost Muzeja sve veća i treba predvidjeti prostor za buduća izdanja. Smatram da bi gore spomenuta Komisija trebala donijeti odluku o "pročišćavanju" tih zaliha. Tu sigurno ima naslova koje ne bi trebalo više čuvati; ili barem ne u tolikom broju. Trebalo bi napraviti izbor, odlučiti koju količinu ima smisla zadržati, a ostatak ponuditi na prodaju po simboličnoj cijeni.

Neknjizna građa

Postoji jedan ormar sa zemljopisnim kartama i jedan ladičar s plakatima koji su također u nadležnosti biblioteke. Za to i za složene primjerke Strene Buliciane naprosto nema mjesta u novom prostoru biblioteke. Bilo bi dobro da se negdje u zgradi osigura mjesto za te sadržaje.

Komisija

Obvezatno moramo formirati komisiju za konzultacije pri selidbi. Komisija treba imati barem 3 člana, po mogućnosti predstavnici odjela. Važno je da to budu osobe koje poznaju fond i na koje se tijekom selidbe može u svakom trenutku računati. Trebat će donijeti odluke o sadržaju fonda da li neke teme izlučiti ili ne); o reorganizaciji smještaja časopisa, ev. o procjeni fonda, odobriti izlučene publikacije za otpis, izabrati knjige za uvez... itd.

Tijekom rada sigurno će biti problema koje sada ne možemo predvidjeti, a o kojima će trebati odlučiti. Promjene koje preporučujemo omogućile bi osnovno funkcioniranje sustava knjižnice koje je iz više razloga ugroženo. Napominjem da je plan ograničen samo na neophodne promjene i

radnje. Molim za razumijevanje i suradnju jer ako se ovaj posao ne obavi kako treba, posljedice mogu biti dramatične. Program je predan u listopadu 1997. godine i ravnatelj ga je odobrio bez izmjena.

4. Realizacija

Priprema

U očekivanju preseljenja izvršili smo sljedeće pripreme:

- a) Nabavljeni su sanduci za prenošenje knjiga; ne preveliki jer su knjige teške, tako da dvije osobe mogu nositi jedan sanduk s knjigama po stepenicama i kroz zakrčene hodnike.
- b) Nabavljene su kutije za slaganje separata prema izloženom planu. Kutije su obliku širokih otvorenih registara, a mogu primiti oko 100 separata.
- c) Izrađene su tabele za reviziju. Na formatu A3 otisnuli smo mrežu s 1000 brojeva. Zadnji broj u inventarnoj knjizi prije revizije bio je 25.652 pa smo pripremili 25 takvih tabela s početnim brojem na vrhu.
- d) Nabavili smo raznobojne flomastere za označavanje pregledanih publikacija. Crveni za knjige koje su na mjestu, zeleni za knjige kojima je potreban uvez ili popravak, a crni za one koje treba izlučiti iz fonda.
- e) Pripremili smo kutije (50x50x30) za publikacije koje će biti izlučene ili spremljene za uvez.
- f) Problem je bio kako abecednim redom prenositi časopise kad su oni bez reda smješteni bilo gdje u fondu. Da bismo riješili taj problem ispitali smo iz kataloga signature časopisa prema abecednom redu naslova. Tu smo predvidjeli pomoć stručnog osoblja u pronalaganju i "prepoznavanju" periodike. Naime, iz starih kataloških opisa ne može se uvijek prepoznati da li se radi o časopisu ili nizu, zatim ima i časopisa čije su kartice nestale iz kataloga pa ih na polici treba prepoznati i sl., a u nelogičnom i nesistematskom razmještaju polica i signatura studenti koji su nam pomagali seliti ne bi se mogli sami snaći. To je bio tehnički dio priprema.

Selidba

Kada smo "prešli s riječi na djela" stvari su izgledale ovako: Kao prvo dogodilo se ono čega se nismo niti bojali jer nismo pomislili da je moguće. Morali smo početi seliti iz starog prostora u kojem su već počinjali građevni radovi u novi prostor u kojem još nisu završili. Tako se je cijela "operacija" odvijala u prilično apokaliptičnoj atmosferi istodobno s građevnim i drugim radovima u zgradi i uz neprestano požurivanje, što je inkompatibilno ovoj vrsti posla.

Uspriko svemu tome u početku smo uspijevali održavati nadzor nad tijekom selidbe, ali na žalost kako su pritisci dobivali

akceleraciju tako su se i komplikacije počele nekontrolirano gomilati.

Kad je selidba počela, u novoj smo čitaonici improvizirali jedan veliki stol na kojem smo razastrili revizijske liste. Uz svaku listu pričvrstili smo još jedan prazan papir za eventualne bilješke uz pripadajuće inventarne brojeve. Inventarne knjige (10 kom.) bile su poredane na jednom drugom stolu da budu pri ruci ako treba provjeriti ili pronaći neki podatak. Isto tako i katalogi i kartoteka.

Prije početka selidbe nismo imali predodžbu o odnosu količine časopisa i monografija. Odlučili smo početi s časopisima jer je to izgledalo brže. Svaki dan je jedan od kustosa, koji su najčešći korisnici i poznavatelji fonda, pomagao tako da je po spomenutom popisu signatura pronalazio časopise koje treba prenijeti. Dva studenta su ih vadila s polica, čistili usisačem i krpom, slagali u kutije i nosili u prizemlje. Ovdje ih je treći slagao po abecedi i po brojevima te iščitavao inventarne brojeve. Četvrti student je te brojeve precrtavao na listama po gore navedenim uputama i po potrebi upisivao bilješke na dodatni papir (na pr.: pod brojem 3251 inventirano je 67 godišta časopisa...) Peta osoba je upisivala naslove u računalo, šesta je publikacije sortirala (za izlučiti i spremiti) 9 nosila ih u spremište, gdje ih je knjižničar slagao na police po novom principu. Usput smo u jednu bilježnicu bilježili probleme koje ćemo morati naknadno rješavati i razne druge opaske koje će nam koristiti i za daljnje sistematiziranje poslovanja.

Taj sistem rada pokazao se kao vrlo dobar i da smo mogli cijeli posao obaviti u miru, naša je procjena da bi za 2 najviše 3 mjeseca mogli ponovno otvoriti knjižnicu. Na žalost, upleo se vis maior prvo u obliku silne žurbe da se smjesta isprazni stari prostor (zbog građevnih radova), a zatim naprasno ukidanje svih sredstava tako da smo preko noći ostali bez svake pomoći. Rezultat je da revizija nije obavljena do kraja, da je nastala vrlo komplicirana situacija s pojedinim grupama građe koje smo htjeli sistematizirati, s građom koju treba presignirati, s ovogodišnjom akcesijom i još puno toga.

Ipak, glavnina fonda je uspješno preseljena, stvorena je nova shema knjižnice, uspjeli smo ostvariti i stanovite zalihe prostora, pa će, kada bude sve riješeno, uvjeti za rad knjižnice biti puno bolji. Svjesni smo da ovako veliki zahvati ne mogu proći bez poteškoća i vjerujemo da će s vremenom sve doći na svoje mjesto.

5. Zaključak

Opisujući ovo iskustvo namjera mi je bila da ga podijelim s kolegama. Kad je nama objavljeno da će knjižnica biti preseljena nismo znali otkuda početi. Potrošeno je puno vremena u potrazi za nekim uputama ili savjetima da bismo se što bolje pripremili

za taj posao. Ako neko od naših rješenja ili, zašto ne, problema bude na korist nekome od kolega u sličnoj situaciji, onda su i naši gubici manji.

Problemi naše knjižnice nisu originalni. Mnoge slične ustanove prepoznat će poteškoće koje otežavaju poslovanje. Zahtjevi struke i korisnika sve su sofisticiraniji, a mogućnosti poslovanja slijede ih na popriličnoj udaljenosti. Knjižnica kao što je naša, s dugom i bogatom tradicijom koju ne možemo ignorirati, zahtijeva oprezno i sistematsko prekvalificiranje poslovanja. To podrazumijeva i razumijevanje nadležnih za te potrebe, a naravno i materijalna sredstva koja su najčešće najveći problem.

Bez obzira na sve poteškoće koje su pratile opisane promjene u našoj knjižnici, ovo preseljenje i reorganizacija je veliki pomak u životu knjižnice Arheološkog muzeja u Zagrebu. Malo je stručnih knjižnica, ne samo u Hrvatskoj, koje se mogu pohvaliti tako vrijednim fondom i takvom tradicijom. Vjerujem da je to početak novog razdoblja u kojem će naša knjižnica dobiti mjesto i strukturu koju zaslužuje.

Bilješke:

1. To je tzv. "Nulta serija" Vjesnika, a čine je samo 2 broja: I (1870) i II (1876). Slijedi joj "Stara serija": I (1879) – XIV (1892) pod naslovom *Viestnik hrvatskoga arheološkoga društva*. Pod uredništvom novog ravnatelja Josipa Brunšmida od 1895. godine nastavlja se kao "Nova serija": I (1895) – XXII-XXIII (1941-42) i konačno nakon prekida tijekom ratnih godina, 1958. godine krenula je "3. serija" pod naslovom *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, koja još traje.
2. Ljudevit Vukotinović, političar i književnik; čuvar Narodnog muzeja 1855. – 1862. godine.
3. Godine 1878. arheološki odjel postao je samostalnom ustanovom unutar Hrvatskoga narodnog muzeja sa svojom vlastitom upravom i vlastitim proračunom.
4. Josip Brunšmid, prvi profesor arheologije na zagrebackom Sveučilištu i ravnatelj Narodnog muzeja 1895. – 1924. godine.
5. Iako administrativno razdvojeni, Povijesni i Arheološki muzej bili su još zajedno u istoj zgradi do 1959. godine, kada je Povijesni muzej iselio u Oršićevu palaču u Gornjem gradu.
6. Nekadašnji djelatnici Arheološkog muzeja u Zagrebu, svjetski priznati stručnjaci dr. Zdenko Vinski, znanstveni savjetnik, ravnatelj Muzeja 1951. – 1953. i voditelj srednjovjekovnog odjela do 1979. godine, i dr. Ksenija Vinski-Gasparini, znanstvena savjetnica i voditeljica pretpovijesnog odjela Muzeja do 1979. godine.

Bibliografija:

1. Arhiva Arheološkog muzeja u Zagrebu.
2. Šime Ljubić : Narodni zemaljski muzej u Zagrebu (*Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu*, 1870., str. 3 – 19).
3. Metka Marović : Vjesnik arheološkog muzeja u Zagrebu. (*Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3. serija, vol. 21., 1988., str. 131 – 155).

4. Metka Marović : Knjižnica Arheološkog muzeja u Zagrebu. (*Muzeopis... 1846. – 1996.*, Zagreb, 1996., str. 148 – 150).
5. Ivan Mirnik : Arheološki muzej u Zagrebu. (*Muzeopis... 1846. – 1996.*, Zagreb, 1996., str. 17 – 39).
6. Mirko Šeper : Hrvatski državni arheološki muzej u Zagrebu. (*Muzeopis... 1846. – 1996.*, Zagreb, 1996., str. 65 – 68).

Summary:

The library of the Archaeological Museum in Zagreb

When the National Museum was founded in Zagreb in 1846, it had three departments: the Department of Natural History, the Archaeological Department and a library. The library was from the very beginning linked with the Archaeological Department since the bulk of the holdings dealt with history or archaeology.

In 1870 the library had some 10,000 volumes.

*In 1870, Šime Ljubić, the head of the Museum at the time, initiated the publication of the *Viestnik narodnoga zemaljskoga muzeja* (*The Bulletin of the National Museum*), and, as a result of this museum publication the Archaeological Museum can today boast enviable holdings of books from archaeology, numismatics and ancient history since the *Viestnik* collected recent literature for these disciplines.*

*All this time the library had problems with storage facilities, and it was only in 1945 that it was given space in the *Vranyczany-Hafner Palace*, namely in three rooms on the first floor, but because of the static stress on the building, in 1998 it was decided to move the library to the ground floor.*

In the nineteen fifties the library of the Archaeological Museum began to function independently, and today it holds some 40,000 volumes, with some 600 new arrivals every year obtained through exchange.

Since 1994 the new acquisitions are processed on computers.

As in other cases, while moving to new rooms, a number of problems appeared in spite of the fact that the plan for moving the library was elaborated and the strategy defined, the revision of the holdings was not carried out completely.

We are aware of the fact that such great changes cannot be implemented without difficulty, and that everything will be settled with time, since there are few libraries that can boast such valuable holdings and tradition as the library of the Archaeological Museum.